

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО; ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Сергій Олександрович ВІХРОВ,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правових дисциплін
Чернігівського національного педагогічного університету
імені Т. Г. Шевченка,
serhii_vikhrov@ukr.net

УДК 346.33

ЗАГАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ КВАЛІФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Проводиться теоретичний аналіз кваліфікаційних ознак господарського зобов'язання на основі теорій цивільного, господарського права, правових відносин і господарського законодавства. Загальними ознаками такого зобов'язання є: 1) відносний характер, наявність у зобов'язанні принаймні двох учасників — управненої та зобов'язаної сторін; 2) динамізм — властивість виступати юридичною формою організації та здійснення господарського обігу; 3) організаційно-майновий характер; 4) наявність права вимоги управненої сторони і відповідного їй обов'язку зобов'язаної сторони; 5) подвійний характер — властивість бути в якості ідеальної правової моделі зобов'язального відношення й одночасно реальним, фактичним втіленням цієї моделі. Також виділяються галузеві ознаки господарського зобов'язання: 1) особливий суб'єктний склад; 2) особлива сфера — господарювання; 3) господарський чи управлінсько-господарський характер дій (утримання від дій); 4) особливі підстави виникнення. Ці ознаки господарського зобов'язання є кваліфікаційними критеріями, на основі яких можлива теоретична та практична кваліфікація таких зобов'язань, відмежування їх від інших правовідносин.

Ключові слова: господарське зобов'язання, господарська діяльність, загальні ознаки господарського зобов'язання, галузеві ознаки господарського зобов'язання.

Поняття господарського зобов'язання займає одне з центральних місць у системі понять і категорій господарського права та господарсько-правової теорії. Зазначені зобов'язання виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання. Вони опосередковують господарський обіг, є юридичними формами його організації та здійснення. Дослідження теоретичних і практичних аспектів господарських зобов'язань постає як одне з важливих наукових і практичних завдань господарсько-правової науки. Воно спрямоване на осмислення та вдосконалення механізму правового регулювання господарської діяльності, адже зобов'язання забезпечують чітке юридичне закріплення взаємних прав, обов'язків і відповідальності учасників цієї діяльності, сприяють становленню і зміцненню правового господарського порядку, що є особливо актуальним у сучасних умовах розвитку ринку.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що господарські зобов'язання достатньою мірою представлені в навчальній літературі з господарського права, висвітлюються у монографічних дослідженнях [1, с. 405–432; 2, с. 201–279; 3, с. 46–51 та ін.], характеризуються в наукових статтях [4; 5 та ін.]. У той же час питання щодо кваліфікаційних ознак господарського зобов'язання, притаманних йому як одному з типів господарських правовідносин, не знайшли належного опрацювання в науковій літературі.

Зважаючи на викладене, *метою статті* є проведення теоретичного аналізу характерних кваліфікаційних ознак господарського зобов'язання на основі використання наукових здобутків теорії цивільного права, в якій категорія зобов'язання найбільш розвинена, загальної теорії правових відносин, адже зобов'язанню притаманні всі загальні риси останніх як одному з їх типів, а також відповідних положень чинного господарського законодавства, насамперед Господарського кодексу України (ГК України).

Насамперед слід відзначити, що господарське зобов'язання характеризується трьома групами ознак: по-перше, загальними ознаками, притаманними всім зобов'язанням незалежно від галузевої належності як правовідносинам зобов'язального характеру; по-друге, галузевими ознаками, характерними для господарських зобов'язань у цілому, запропонованими наукою господарського права і сприйнятими ГК України та іншими актами господарського законодавства; і, по-третє, специфічними ознаками основних видів господарських зобов'язань — майново-господарських та організаційно-господарських, які також тією чи іншою мірою відображені у теорії і в законодавстві.

Аналіз загальних ознак господарського зобов'язання доцільно провести на базі використання теоретичних положень щодо більш розробленого цивільно-правового зобов'язання. Такий підхід вважається цілком прийнятним: він має й легальне обґрунтування, адже у ст. 175 ГК України один з основних видів господарських зобов'язань — майново-господарські визначені як цивільно-правові.

У сучасній цивільно-правовій теорії головними особливостями зобов'язання як правовідношення, що дозволяють відрізнити його від інших цивільних правовідносин (зокрема речових), вважають, як правило, такі:

- 1) майновий характер;
- 2) відносний характер;
- 3) активний характер поведінки зобов'язаних осіб;
- 4) наявність права вимоги кредитора і відповідного цьому праву обов'язку боржника [6, с. 5–6; 7, с. 8–9].

Нині до цих ознак почали відносити ще й динамічний характер зобов'язання [8, с. 24; 9, с. 35 та ін.].

Наведені загальні характерні ознаки зобов'язання, запропоновані й розроблені в теорії цивільного права, в цілому є загальними і стосовно господарського зобов'язання. Хоча щодо останнього ці ознаки потребують відповідного уточнення. При розгляді вказаних ознак вважається доречним підкреслити і їх розміщення щодо одна одної, розташувавши у традиційному порядку, що відображає склад зобов'язання — його суб'єктів, об'єкти, зміст. Крім того, при розгляді загальних та галузевих ознак господарського зобов'язання вважається доречним по мірі викладення матеріалу звертати увагу і на специфічні ознаки основних видів такого зобов'язання — майново-господарських та організаційно-господарських зобов'язань.

По-перше, суб'єктний склад господарського зобов'язання на загальному рівні характеризує така ознака, як відносний характер (відносність).

Щодо цивільного зобов'язання його відносність вбачають у протиставленні управненій особі (кредитору) суворо визначеної зобов'язаної особи (або осіб). У цьому підкреслюють відмінність зобов'язань від правовідносин абсолютного характеру, в яких реалізуються речові права (передусім право власності), а управненій особі протистоїть невизначене коло зобов'язаних осіб. Кредитор у зобов'язанні володіє правом, яке зв'язує його не з будь-ким і з кожним, а адресоване лише конкретній зобов'язаній особі [6, с. 5]. Цю ознаку ще називають визначеністю осіб (складу учасників) — управненої та зобов'язаної сторін зобов'язального правовідношення, а інколи розуміють під нею ще й визначеність предмета та змісту зобов'язання.

Господарське зобов'язання, як і цивільно-правове, також передбачає юридичний зв'язок певних осіб — сторін (учасників) зобов'язання, на відміну від правовідносин абсолютного характеру. Відносний характер господарського зобов'язання природно і невід'ємно зумовлений тим, що таке зобов'язання є одним з типів господарських правовідносин. Як відомо, будь-яке правовідношення може бути або абсолютним, або відносним. І господарські правовідносини можуть бути абсолютними, за допомогою яких реалізуються абсолютні права та обов'язки учасників господарської діяльності (право власності, право господарського відання, право оперативного управління, право на ведення власної господарської діяльності та інші подібні), або відносними,

що саме й передбачають відзначену якість зв'язку між конкретними сторонами — зобов'язаною та управненою. Зобов'язана сторона повинна вчинити певну дію, що складає зміст зобов'язання, чи утриматися від певних дій, а управнена сторона має право вимагати виконання зобов'язання.

Ця ознака повною мірою притаманна обом основним видам господарських зобов'язань. У майново-господарському зобов'язанні один конкретно визначений суб'єкт господарювання на вимогу іншого такого суб'єкта передає певні товари, продукцію, грошові кошти, результати виконаних робіт, надає послуги тощо. Сторонами організаційно-господарських зобов'язань також є два або більше конкретно визначених суб'єкти, юридичний зв'язок між якими полягає в тому, що один з них — зобов'язана сторона — повинен здійснити на користь другого — управненої сторони — певну управлінсько-господарську (організаційну) дію або утриматися від такої дії.

Проте для господарських правовідносин, у тому числі й зобов'язань, характерна відсутність різкого протиставлення прав одного суб'єкта обов'язкам іншого. Вони однаково підпорядковані меті досягнення єдиного економічного результату і повинні реалізовуватися в межах встановленого правового господарського порядку з додержанням вимог законодавства. Кожна сторона несе визначені обов'язки перед суспільством (державою) у цілому [10, с. 72].

По-друге, динамічний характер господарського зобов'язання, як і цивільно-правового, характеризує його з точки зору юридичного об'єкта.

Цивільне зобов'язання, як відзначається в теорії, закріплює (опосередковує) переміщення матеріальних благ (майна, майнових благ), на відміну від статичних речових правовідносин, які закріплюють присвоєння вказаних благ. Зобов'язання опосередковує динаміку цивільного обігу, нормами зобов'язального права оформлюється економічний обіг майна і майнових благ, що мають характер товару (товарообмін), оформлюється динаміка цивільних відносин [8, с. 24; 9, с. 35 та ін.].

У господарському праві ця ознака відображає функціональне призначення господарського зобов'язання в економіці, характеризує це зобов'язання з точки зору його спрямованості на організацію та здійснення господарського обігу. Вона має особливо важливе практичне значення, адже в юридичних формах господарських зобов'язань, і тільки у цих формах, реалізується господарський обіг — процес переміщення товарів (результатів виконаних робіт, наданих послуг) зі сфери виробництва у сферу обігу, і через неї — у сферу споживання. За допомогою зобов'язань формується майнова основа господарювання та створюється господарська інфраструктура. У юридичних формах господарських зобов'язань здійснюються й організаційно-господарські (управлінсько-господарські) дії: здійснюється організація, управління та регулювання господарської діяльності, контроль за нею, забезпечується легітимність суб'єктів господарювання та їх діяльності, забезпечується захист прав та інтересів цих суб'єктів, а також прав та

інтересів споживачів, держави і суспільства, встановлюються організаційні зв'язки між учасниками відносин у сфері господарювання тощо [2, с. 201–202 та ін.]. Тобто господарські зобов'язання виступають юридичними формами організації та здійснення господарського обігу.

По-третє, майновий характер господарського зобов'язання характеризує його з точки зору матеріального об'єкта (предмета).

У цивільно-правовій теорії за цією ознакою зобов'язання протиставляються немайновим цивільним правовідносинам [6, с. 5]. При цьому майновий характер зобов'язання часто тлумачиться у широкому розумінні — стосовно й тих видів матеріальних об'єктів (предметів) зобов'язань, що мають товарну, але необов'язково речову (матеріальну) форму — результатів послуг, майнових прав, деяких нематеріальних благ [8, с. 23; 11, с. 57–59], що слід вважати цілком обґрунтованим теоретично й практично.

У теорії господарського права майновий характер зобов'язання інколи також трактується як його істотна властивість, без якої відповідне відносне правовідношення не може бути визнаним у якості зобов'язання [12, с. 28]. Матеріальний об'єкт (предмет) господарського зобов'язання має переважно товарну форму, причому порівняно з цивільно-правовим зобов'язанням більш виражену і конкретизовану — вироблена продукція, товари, результати виконаних робіт, наданих послуг, майнові права, певні нематеріальні цінності (нематеріальні активи) тощо. Крім того, цей об'єкт великою мірою охоплює й організаційну складову господарювання, що є найбільш характерним стосовно другого основного виду господарських зобов'язань — організаційно-господарських.

У господарському праві зазначена ознака також підкреслює відмінність господарських зобов'язань від господарських правовідносин немайнового характеру — абсолютних господарських правовідносин з ведення власної господарської діяльності, немайнових абсолютних господарських правовідносин, зокрема пов'язаних з використанням нематеріальних об'єктів права інтелектуальної власності, та інших подібних. Але ж тут ця ознака безпосередньо притаманна лише майново-господарським зобов'язанням, тобто може бути визначена як спеціальна щодо зобов'язань вказаного виду. Щодо організаційно-господарських зобов'язань майновий характер можна вбачати тією мірою, якою вони опосередковують організацію процесу переміщення майна в економіці, оптимізують цей процес, надають йому цілеспрямований характер відповідно до мети і завдань економічної (господарської) діяльності, визначених Конституцією і законами України. Тобто майновий характер є безпосередньо притаманним не для усіх господарських зобов'язань у цілому, а лише для певного їх виду — майново-господарських зобов'язань. Щодо організаційно-господарських зобов'язань, а відповідно і господарських зобов'язань у цілому, в зазначеному аспекті правильніше буде вести мову про їх організаційно-майновий характер [2, с. 210–211].

Отже, господарські зобов'язання мають організаційно-майновий характер як властивість опосередковувати процес переміщення майна та інших економічних результатів, включаючи організацію цього процесу, його регулювання та управління ним.

Активний характер поведінки зобов'язаної особи в цивільному зобов'язанні (обов'язок боржника вчинити певні дії на користь кредитора) відрізняє його від речових правовідносин, для яких більш притаманною і характерною є пасивна поведінка (обов'язок утриматися від порушення речових прав). Ця ознака характеризує зміст зобов'язання, який у цілому складають право вимоги кредитора і відповідний цій вимозі обов'язок боржника [6, с. 6; 7, с. 9; 9, с. 36]. Причому зміст і характер суб'єктивних прав та обов'язків сторін у зобов'язанні зумовлений підставами його виникнення, видом зобов'язання — на відміну від речових правовідносин, де суб'єктивні права та обов'язки сторін спираються лише на норми законодавства, якими прямо передбачено види і зміст цих прав [8, с. 24].

Зазначені ознаки цивільно-правового зобов'язання щодо господарського зобов'язання вважається доречним об'єднати в одну, оскільки вони характеризують зобов'язання з точки зору його змісту й, по суті, доповнюють та розкривають одна одну.

По-четверте, юридичний зміст господарського зобов'язання, як і цивільно-правового, складають право вимоги (активна поведінка) управненої сторони і відповідний цій вимозі обов'язок активної або пасивної поведінки зобов'язаної сторони. Причому в господарському зобов'язанні зміст і характер суб'єктивних прав та обов'язків сторін також зумовлений підставами виникнення зобов'язання, його видом і ґрунтується на нормі закону.

Таке співвідношення суб'єктивних юридичних прав та обов'язків сторін належить до вирішальних ознак зобов'язання. Управненому суб'єктові надається можливість вимагати певної поведінки від зобов'язаного суб'єкта, а на останнього покладається відповідний обов'язок. Щодо господарського зобов'язання це проявляється в наявності у ньому суб'єктивного права управненої сторони (кредитора в майново-господарському зобов'язанні) вимагати від зобов'язаної сторони (відповідно боржника) певної поведінки — вчинення певної дії господарського чи управлінсько-господарського характеру на його користь (виконання роботи, передачі майна, сплати грошей, надання інформації тощо) або утримання від певних дій (ГК України, ст. 173). Зобов'язана сторона (боржник) повинна в силу закону виконати цю вимогу управненої сторони (кредитора). У рівній мірі це характерно як для майново-господарських зобов'язань, так і для організаційно-господарських з конкретизацією прав та обов'язків сторін в окремих зобов'язаннях. Отже, наявність права вимоги в управненої сторони і відповідного обов'язку у зобов'язаної сторони властиві господарським зобов'язанням. Саме така якість зв'язку між управненою і зобов'язаною сторонами лежить в основі природи зобов'язального правовідношення [3, с. 17; 2, с. 213].

І, по-п'яте, ще одна загальна ознака господарських зобов'язань криється в різних підходах до розуміння загальнотеоретичного поняття правовідносин і зобов'язань як їх виду. Подвійне розуміння господарського зобов'язання зумовлює подвійний характер його сутності. З одного боку, таке зобов'язання виступає в якості пропонованої суспільством (державою) правової моделі відповідного господарського зобов'язального відношення, його ідеальної правової форми. Воно визначає сукупність персональних прав та обов'язків суб'єктів (учасників, сторін) зазначеного відношення, якими ті володіють на підставі норм права, та є формою здійснення (реалізації) права, засобом правового впливу на фактичні зобов'язальні відносини. З другого — під господарськими зобов'язаннями розуміються реальні, фактичні зобов'язальні відносини, врегульовані нормами господарського права, в яких конкретно визначені учасники (суб'єкти) наділені взаємними правами й обов'язками та реалізують ці права й обов'язки в реальній господарській діяльності, у процесі організації та здійснення суспільного виробництва, розподілу й обміну [13, с. 11–12].

Отже, загальними характерними ознаками господарського зобов'язання є такі:

- 1) відносний характер, наявність у зобов'язанні принаймні двох учасників, сторін — управненої та зобов'язаної;
- 2) динамізм, який проявляється у властивості виступати юридичною формою організації та здійснення господарського обігу;
- 3) організаційно-майновий характер;
- 4) наявність права вимоги (активної поведінки) управненої сторони і відповідного цій вимозі обов'язку активної або пасивної поведінки зобов'язаної сторони;
- 5) подвійний характер сутності — властивість виступати в якості ідеальної правової моделі (правової форми) відповідного господарського відношення й одночасно бути реальним, фактичним втіленням цієї моделі (форми) — зобов'язальним відношенням, врегульованим нормою господарського права.

Галузеві ознаки господарського зобов'язання, як відзначалося, розроблені в теорії господарського права і відображені в ГК України (насамперед у ст. 173) та інших актах господарського законодавства. До галузевих ознак вказаного зобов'язання, що впливають з названої статті ГК, слід віднести такі:

- 1) особливий суб'єктний склад господарського зобов'язання. Воно виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання. Тобто однією стороною названого зобов'язання обов'язково є суб'єкт господарювання, другою — або інший суб'єкт господарювання, або інший учасник господарських відносин: споживач чи суб'єкт організаційно-господарських повноважень. Причому якщо другою стороною зобов'язання є суб'єкт організаційно-господарських повноважень, то це, як правило, організаційно-господарське зобов'язання (ст. 176 ГК України), в інших випадках має місце майново-господарське зобов'язання (ст. 175 ГК

Україні). Суб'єкти господарського зобов'язання згідно з ГК іменуються зобов'язана та управнена сторони (відповідно боржник і кредитор у майново-господарському зобов'язанні);

2) особлива сфера суспільних відносин, де виникають та існують господарські зобов'язання, — сфера господарювання, господарської (економічної) діяльності. Під господарською діяльністю в ГК України (ст. 3) розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. У теорії господарського права господарська діяльність визначається дещо повніше: конкретизується її мета і спрямованість на задоволення публічних і приватних інтересів, відзначається суспільно-економічний характер цієї діяльності, виділяється її організаційна складова та підкреслюється організаційно-майнова сутність, виділяється майнова основа тощо [10, с. 9–18; 14, с. 13–19; 2, с. 36–37 та ін.]. Тобто господарська діяльність — це діяльність з виробництва продукції (товарів), виконання робіт, надання послуг, з розподілу їх та обміну ними, з організації процесу вказаного виробництва, розподілу, обміну, яка здійснюється учасниками господарських відносин на основі використання належного їм майна і спрямована на задоволення потреб та інтересів цих учасників у поєднанні з потребами та інтересами суспільства в цілому;

3) сказаним вище зумовлена й наступна галузева ознака господарського зобов'язання, відзначена у ст. 173 ГК України — господарський чи управлінсько-господарський характер дій (утримання від дій), що вправі вимагати управнена сторона зобов'язання та повинна вчинити зобов'язана сторона (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо). Причому майново-господарським зобов'язанням більшою мірою притаманні дії (утримання від дій) господарського характеру, а організаційно-господарським — управлінсько-господарського характеру.

4) слід вказати ще на одну галузеву ознаку господарського зобов'язання, встановлену у ст. 173 ГК України, — особливі підстави його виникнення: господарське зобов'язання виникає з підстав, передбачених ст. 174 ГК України. Доречно зауважити, що ці підстави дещо відрізняються від підстав виникнення цивільних прав та обов'язків (цивільних зобов'язань), визначених у ст. 11 Цивільного кодексу України.

Проаналізовані загальні та галузеві ознаки господарського зобов'язання мають кваліфікаційний характер. Вони є критеріями, на основі яких можлива теоретична та практична кваліфікація відносин в економіці як названих зобов'язань, відмежування їх від інших відносин, регульованих нормами права.

Виявлення та аналіз вказаних ознак сприятиме більш чіткому розумінню господарських зобов'язань, зокрема у зв'язку з тривалою дискусією щодо узгодження норм Господарського та Цивільного кодексів України, усуненню дублювання в регулюванні подібних відносин з метою

адекватного та ефективного застосування щодо них відповідних положень господарського законодавства.

Подальші дослідження кваліфікаційних ознак господарського зобов'язання, на наше переконання, мають бути поширені на окремі його основні види — майново-господарські та організаційно-господарські зобов'язання.

Список використаних джерел

1. *Беляневич, О. А.* Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) [Текст] : монограф. / О. А. Беляневич. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 592 с.
2. *Віхров, О. П.* Організаційно-господарські правовідносини [Текст] : монограф. / О. П. Віхров. — К. : Слово, 2008. — 512 с.
3. *Подцерковний, О. П.* Грошові зобов'язання господарського характеру: проблеми теорії і практики [Текст] : монограф. / О. П. Подцерковний. — К. : Юстініан, 2006. — 424 с.
4. *Ніколенко, Л.* Правові проблеми класифікації господарських зобов'язань [Текст] / Л. Ніколенко, Г. Шмат // Підприємництво, господарство і право. — 2007. — № 11. — С. 39–42.
5. *Петруня, В.* Штрафні санкції в господарських зобов'язаннях: проблеми застосування [Текст] / В. Петруня // Підприємництво, господарство і право. — 2015. — № 2. — С. 46–49.
6. *Иоффе, О. С.* Обязательственное право [Текст] : монограф. / О. С. Иоффе. — М. : Юрид. лит., 1975. — 880 с.
7. *Зобов'язальне право: теорія і практика* [Текст] : навч. посіб. / [О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць та ін.] ; за ред. О. В. Дзери. — К. : Юрінком Інтер, 2000. — 810 с.
8. *Боднар, Т. В.* Теоретичні проблеми виконання договірних зобов'язань (цивільно-правовий аспект) [Текст] : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Боднар Тетяна Валеріївна ; Київ. нац. ун-тет імені Тараса Шевченка. — К., 2005 — 442 арк.
9. *Ківалова, Т. С.* Зобов'язання відшкодування шкоди за цивільним законодавством України: теоретичні проблеми [Текст] : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Ківалова Тетяна Сергіївна ; Одеська національна юридична академія. — Одеса, 2008. — 458 арк.
10. *Хозяйственное право* [Текст] : учеб. / под ред. В. К. Мамутова. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — 912 с.
11. *Новицкий, И. Б.* Общее учение об обязательстве [Текст] : монограф. / И. Б. Новицкий, Л. А. Лунц. — М. : Госюриздат, 1950. — 416 с.
12. *Танчук, И. А.* Хозяйственные обязательства [Текст] : монограф. / И. А. Танчук, В. С. Ефимочкин, Т. Е. Абова. — М. : Юрид. лит., 1970. — 218 с.
13. *Віхров, О. П.* Зобов'язання як міжгалузєва категорія [Текст] / О. П. Віхров, С. О. Віхров // Журнал східноєвропейського права. — 2016. — № 25. — С. 6–14.
14. *Щербина, В. С.* Господарське право [Текст] : підруч. / В. С. Щербина. — [5-те вид., перероб. і доп.]. — К. : Юрінком Інтер, 2012. — 600 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою правових дисциплін
Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка
(протокол № 8 від 24 березня 2016 року)*

Надійшла до редакції 05.04.2016

Вихров С. А. Общие и отраслевые квалификационные признаки хозяйственного обязательства

Проводится теоретический анализ квалификационных признаков хозяйственного обязательства на основе теорий гражданского, хозяйственного права, правовых отношений и законодательства. Общими признаками такого обязательства являются: 1) относительный характер, наличие в обязательстве по крайней мере двух участников — управомоченной и обязанной сторон; 2) динамизм — свойство выступать юридической формой организации и осуществления хозяйственного оборота; 3) организационно-имущественный характер; 4) наличие права требования управомоченной стороны и соответствующей ей обязанности обязанной стороны; 5) двойственный характер — свойство быть в качестве идеальной правовой модели обязательственного отношения и одновременно реальным, фактическим воплощением этой модели. Также выделяются отраслевые признаки хозяйственного обязательства: 1) особый субъектный состав; 2) особая сфера — хозяйствование; 3) хозяйственный или управленческо-хозяйственный характер действий (воздержания от действий); 4) особые основания возникновения. Эти признаки хозяйственного обязательства являются квалификационными критериями, на основе которых возможна теоретическая и практическая квалификация таких обязательств, отграничение их от других правоотношений.

Ключевые слова: хозяйственное обязательство, хозяйственная деятельность, общие признаки хозяйственного обязательства, отраслевые признаки хозяйственного обязательства.

Vikhrov, S. O. General and Branch Qualification Features of Economic Obligation

A theoretical analysis of the qualifying signs of economic obligation is performed based on theories of civil and commercial law, legal relations and economic legislation. General features of this obligation are: 1) relative nature, the presence of at least two members undertaking — eligible party and obligated party; 2) dynamic — ability to perform legal form of organization and performance of economic circulation; 3) organizational and material nature; 4) the eligibility requirements for the eligible party and the corresponding obligation of the obligated party; 5) dual nature — the property to be an ideal model of a binding legal relationship and simultaneously real, actual incarnation of the model. Branch features of economic obligation: 1) a special subject; 2) special sphere — business; 3) economic or managerial and economic nature of the actions (abstention from actions); 4) special grounds of occurrence. These features of economic obligation are qualification criteria on the basis of which are possible theoretical and practical qualification of such obligations, distinguishing them from other relationships.

Keywords: economic obligation, economic activity, common features of economic obligation, branch features of economic obligation.

